

Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт
напрямок Цивільна безпека „Охорона праці”

Студентська наукова робота

«Дослідження сучасного стану страхування від нещасного випадку та професійних захворювань в Україні»

Шифр „RINA”

2020

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	3
1 АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	4
1.1 Загальні положення страхування працівників на виробництвах.....	4
1.2 Соціальний захист потерпілих на виробництві.....	5
1.3 Фінансування та призначення страхових виплат.....	8
2 МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	11
2.1 Методи аналізу виробничого травматизму та профзахворюваності.....	11
2.2 Визначення стійкої втрати працездатності	12
3 РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ.....	14
3.1 Аналіз страхових премій	14
3.2 Кількість укладених договорів страхування та страхових компаній.....	17
3.3 Діяльність страхового фонду та розподіл страхових коштів.....	21
3.4 Аналіз страхових виплат в період з 2016 року по 2019 рік.....	22
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
ДОДАТОК А Акт впровадження в навчальний процес.....	29

ВСТУП

Життя – найбільша цінність, якою тільки може володіти людина. Низький рівень життя та загроза залишитися без роботи змушують людей працювати в умовах підвищеного ризику – в Україні рівень виробничого травматизму, особливо з тяжкими наслідками та смертельного, значно перевищує відповідний середній показник у європейських країнах. Рівень небезпеки на підприємствах України значно вищий, ніж у більшості розвинених країн світу. За оцінками Міжнародної організації праці (МОП), рівень ризиків для життя та здоров'я працівників, обумовлених трудовою діяльністю, в Україні сьогодні поліпшений з недопустимого до задовільного, тоді як у країнах Європи він відповідає рівню допустимого. Потенційну загрозу для працюючих створюють зношені більше 70% основні виробничі фонди. Щодня в середньому травмується понад 60 працівників, з них троє – зі смертельним наслідком, три з чотирьох виробничих травм відбуваються з втратою працездатності, а кожна друга спричиняє втрату працездатності більше ніж на 50 %. Якщо, за даними МОП, в країнах з ринковою економікою один смертельний нещасний випадок припадає на 23,5 тис. працівників, то в Україні – на 11 тис. працівників. Саме ці факти і обумовлюють актуальність обраної теми.

Страхові організації беруть на себе фінансовий ризик та відповідальність за неблагодійні ситуації, в тому числі і нещасні випадки на виробництві, професійні хвороби та інші ситуації, коли застрахована особа потребує фінансової допомоги. Завданнями страхування від нещасного випадку є: проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних виробничих факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю застрахованих, викликаним умовами праці; відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві від нещасних випадків або професійних захворювань; відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим і членам їхніх сімей [2].

1 АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Загальні положення страхування працівників на виробництвах

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів [1].

У разі страхування від нещасних випадків на виробництві, кошти спрямовують на виплату пенсій по інвалідності у зв'язку із нещасним випадком, професійної захворюваності на виробництві; виплату допомоги в разі тимчасової непрацездатності у зв'язку із нещасним випадком на виробництві, професійним захворюванням, відшкодування збитків, завданих працівникові (каліцтво чи інше ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків); виплати особам, які мають право на відшкодування збитків у разі втрати годувальника у зв'язку із нещасним випадком на виробництві.

Страхуванню від нещасного випадку підлягають:

- 1) особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту);
- 2) учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;
- 3) особи, які утримуються у виправних закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами.

Застраховані особи мають право на [12]:

- 1) безоплатне отримання інформації про порядок витрачання страхових коштів Фонду та роз'яснення з питань соціального страхування;
- 2) отримання у разі настання страхового випадку матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг, передбачених законодавством;
- 3) участь у розслідуванні страхового випадку, у тому числі за участі представника профспілкового органу або своєї довіреної особи;
- 4) послуги медичної реабілітації;
- 5) послуги професійної реабілітації, включаючи збереження робочого місця, навчання або перекваліфікацію, якщо загальна тривалість професійної реабілітації не перевищує двох років;
- 6) відшкодування витрат під час проходження медичної і професійної реабілітації на проїзд до місця лікування чи навчання і назад, витрат на житло та харчування, транспортування багажу, на проїзд особи, яка його супроводжує;
- 7) послуги соціальної реабілітації, включаючи придбання автомобіля, протезів, допомогу у веденні домашнього господарства, що надаються відповідно до законодавства;
- 8) оскарження дії страховика, страхувальника-роботодавця щодо надання матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг;
- 9) судовий захист своїх прав.

1.2 Соціальний захист потерпілих на виробництві

У більшості промислово розвинутих країн державна соціальна політика базується на солідарній основі та на суспільній думці про те, що потерпілі на виробництві повинні мати право на особливі переваги в соціальному захисті. Враховуючи міжнародний досвід був розроблений і набув чинності з 1 січня 2001 року Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного

захворювання, які спричинили втрату працездатності». Цей Закон гарантує право громадян на соціальний захист, яке проголошується Конституцією України (ст. 46), зокрема в разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності. Окрім того, він створює правове поле, фінансові й організаційні механізми для успішного розв'язання триєдиного завдання: запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням, відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві, компенсації потерпілим матеріальних збитків внаслідок ушкодження здоров'я [8].

Основними принципами соціального страхування від нещасного випадку Закон проголошує [9]: обов'язковий порядок страхування всіх працівників, а також учнів та студентів навчальних закладів, коли вони набувають професійних навичок; сплату страхових внесків тільки роботодавцями; формування та витрачання страхових коштів на солідарній основі; своєчасне та повне відшкодування шкоди потерпілим; надання державних гарантій застрахованим у реалізації їх прав; диференціювання страхового тарифу з урахуванням умов і стану безпеки праці, виробничого травматизму та професійної захворюваності на кожному підприємстві.

Страхування від нещасного випадку здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків – некомерційна самоврядна організація, що діє на підставі статуту. Управління Фондом здійснюють правління та виконавча дирекція Фонду. До складу правління включаються представники держави, застрахованих працівників і роботодавців - по 15 осіб від трьох представницьких сторін. Правління Фонду спрямовує і контролює діяльність виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів; щорічно, а також у разі потреби, заслуховує звіти директора виконавчої дирекції Фонду про її діяльність. Виконання статутних функцій та обов'язків Фонду щодо запобігання нещасним випадкам та профзахворювань покладається на страхових експертів з охорони праці.

Беручи участь у реалізації державної політики в галузі соціального захисту людей праці Фонд здійснює такі основні послуги та виплати:

- повністю відшкодовує шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні: допомогу в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю; одноразову допомогу в разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого; втрачений заробіток у разі тимчасової непрацездатності; пенсію по інвалідності; пенсію у зв'язку з втратою годувальника; грошову суму за моральну шкоду;

- організовує поховання померлого, оплачуючи пов'язані з цим витрати;

- організовує лікування потерпілих, їх перекваліфікацію, працевлаштування осіб з відновленою працездатністю;

- надає допомогу інвалідам у вирішенні соціально-побутових питань, організовує їх участь у громадському житті тощо.

Також Фонд здійснює заходи, спрямовані на запобігання нещасних випадків, усунення загрози здоров'ю працюючих, у тому числі [9,10]:

-надає допомогу підприємствам і організаціям у створенні та реалізації ефективної системи управління охороною праці;

-перевіряє стан профілактичної роботи та охорони праці на підприємствах;

-бере участь: у розробленні та реалізації національної та галузевих програм поліпшення стану безпеки, умов праці та виробничого середовища; у здійсненні наукових досліджень у сфері охорони та медицини праці; у навчанні, підвищенні рівня знань працівників, які вирішують питання охорони праці; у розробленні законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці; у розслідуванні групових нещасних випадків, нещасних випадків із смертельними наслідками та з можливою інвалідністю, а також професійних захворювань; виконує інші профілактичні заходи.

Основними завданнями Фонду соціального страхування та його робочих органів є [11]:

1) реалізація державної політики у сферах соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які

спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, медичного страхування;

2) надання матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг відповідно до Закону;

3) профілактика нещасних випадків;

4) віднесення страхувальника до класу професійного ризику виробництва з урахуванням виду його економічної діяльності;

5) проведення перевірок достовірності поданих страхувальниками відомостей про види економічної діяльності (у тому числі основний) підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання для віднесення страхувальника до класу професійного ризику виробництва з урахуванням виду його економічної діяльності;

6) здійснення перевірки обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності застрахованим особам, у тому числі на підставі інформації з електронного реєстру листків непрацездатності;

7) здійснення контролю за використанням роботодавцями та застрахованими особами коштів Фонду;

8) аналіз та прогнозування надходження коштів від сплати єдиного внеску.

1.3 Фінансування та призначення страхових виплат

У разі настання страхового випадку Фонд здійснює наступні виплати:

1) допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності;

2) одноразову допомогу в разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого;

3) щомісячну страхову виплату в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого (далі - щомісячна страхова виплата);

4) страхову виплату потерпілому у розмірі його середньомісячного заробітку при тимчасовому переведенні його на легшу нижчеоплачувану роботу;

5) щомісячну страхову виплату особам, які мають на неї право в разі смерті потерпілого;

б) відшкодування вартості ритуальних послуг, пов'язаних з похованням померлого.

Справа про страхові виплати потерпілого формується за бажанням потерпілого в управліннях (відділеннях) Фонду соціального страхування України за місцем знаходження страхувальника або за місцем його проживання. У разі смерті потерпілого справа про страхові виплати формується за місцем знаходження страхувальника.

Допомога по тимчасовій непрацездатності, пов'язана з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням, призначається та виплачується страхувальником за місцем роботи потерпілого, де стався страховий випадок, у розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати (оподаткованого доходу). Виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності за перші п'ять днів тимчасової непрацездатності потерпілого проводиться за рахунок коштів страхувальника, а починаючи з шостого дня непрацездатності - за рахунок коштів Фонду.

Підставою для оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів страхувальника та надання допомоги, пов'язаної з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням за рахунок коштів Фонду, є виданий в установленому порядку листок непрацездатності та наявність акта розслідування нещасного випадку, пов'язаного з виробництвом, або акта розслідування хронічного професійного захворювання (отруєння) за встановленими формами.

Одноразова допомога потерпілому визначається відповідно до ступеня втрати професійної працездатності, виходячи з 17 розмірів прожиткового

мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату.

У разі погіршення здоров'я потерпілого внаслідок раніше одержаного каліцтва або професійного захворювання, пов'язаних з виконанням трудових обов'язків, при встановленні йому МСЕК вищого ступеня стійкої втрати професійної працездатності відносно попереднього обстеження, одноразова допомога не призначається. Якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не лише з причин, що залежать від страхувальника, а і внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги підлягає зменшенню, але не більше як на 50 відсотків. Відсоток зменшення розміру одноразової допомоги визначається рішенням комісії з питань охорони праці підприємства, а якщо вона не створена, комісії з питань вирішення спорів при управлінні (відділенні) Фонду. Якщо справи про страхові виплати розглядаються вперше після закінчення трьох років з дня встановлення МСЕК втрати потерпілим професійної працездатності внаслідок ушкодження здоров'я, то страхові виплати призначаються з дня звернення за їх призначенням відповідно до чинних нормативно-правових актів.

Щомісячна страхова виплата встановлюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячної заробітної плати потерпілого перед настанням страхового випадку. При цьому максимальний розмір щомісячної страхової виплати не повинен перевищувати 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб на дату настання права на страхову виплату. Мінімальний розмір призначеної щомісячної страхової виплати потерпілому у перерахунку на 100 відсотків втрати професійної працездатності не може бути меншим за прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб, на дату настання права на страхову виплату.

2 МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1 Методи аналізу виробничого травматизму та профзахворюваності

Аналіз виробничого травматизму та профзахворюваності дозволяє виявити причини і визначити закономірності їх виникнення. Згідно з імовірностатистичними методами – залежність між факторами системи праці і травматизмом встановлюється шляхом вивчення маси (множини) випадкових подій (нещасних випадків) у системі праці. До них відносяться статистичний, груповий та топографічний методи.

Детерміністичні методи – методи, за якими аналіз проводиться з позиції потенційної небезпеки. Задаючись вихідними умовами (наприклад, за результатами обстежень), послідовно розглядають можливі відхилення кожного із факторів у даній системі (крайні, несприятливі зміни) і вивчають ймовірні наслідки таких відхилень, кваліфікуючи їх як однозначну функцію від заданих крайніх значень факторів.

Детерміністичні методи включають: монографічний, моделювання, анкетування та метод експертних оцінок.

Кожній групі методів притаманні свої переваги й недоліки, і на практиці вони доповнюють один одного. Сфера використання методів обмежена, з її допомогою переважно здійснюється якісний аналіз причин травматизму, який дозволяє виявляти найбільш характерні причинно-наслідкові зв'язки між факторами системи праці та основними причинами травматизму, динаміку травматизму за деякий проміжок часу в цілому і за окремими прикметами. Ці методи дають досить задовільні результати для практичних цілей, які ставляться при вивченні причин травматизму на різних рівнях управління виробництвом [15].

Статистичні методи базуються на аналізі статистичного матеріалу щодо травматизму, накопиченого на підприємстві або в галузі за кілька років. Відповідні дані для цього аналізу містяться в актах за формою Н-1 і в звітах.

Обробка та аналіз одержаних результатів дозволяє визначити прогресії, види робіт, устаткування, механізми, технологічні процеси тощо, на які припадає найбільша кількість випадків травматизму, виявити основні його причини та розробити заходи щодо його запобігання.

2.2 Визначення стійкої втрати працездатності

Основними показниками, що характеризують професійну захворюваність на підприємстві (цеху, дільниці), є коефіцієнти частоти травматизму та тяжкості професійної захворюваності [16].

Кількісний показник професійної захворюваності, або коефіцієнт частоти травматизму ($K_{\text{ч}}$), розраховують на 1000 працівників:

$$K_{\text{ч}} = \frac{1000 \cdot Z}{T} \quad (2.1)$$

де Z – кількість захворювань за звітний період;

T – середньоспискова чисельність працівників за той же звітний період часу.

Якісний показник професійної захворюваності, або коефіцієнт важкості травматизму ($K_{\text{в}}$):

$$K_{\text{в}} = \frac{Z}{T} \quad (2.2)$$

де Z – кількість захворювань за звітний період;

T – середньоспискова чисельність працівників за той же звітний період часу.

Узагальнюючим показником є коефіцієнт виробничих втрат ($K_{\text{вв}}$):

$$K_{\text{вв}} = K_{\text{ч}} \cdot K_{\text{в}} = \frac{1000 \cdot 3^2}{T^2} \quad (2.3)$$

Однак жоден з наведених показників не враховує стійкої втрати працездатності та гибелі людей і тому не може повністю характеризувати рівень травматизму. Для цього необхідно використовувати принаймні ще один показник. Таким показником є коефіцієнт нещасних випадків із смертельним наслідком та каліцтвом ($K_{\text{ск}}$), %:

$$K_{\text{ск}} = \frac{100 \cdot n_{\text{ск}}}{n}, \quad (2.4)$$

де $n_{\text{ск}}$ – кількість нещасних випадків, що призвели до смерті і каліцтва;

n – загальна кількість нещасних випадків.

Міжнародна організація праці використовує коефіцієнт частоти, який показує кількість нещасних випадків, що припадає на 1000000 відпрацьованих людино-годин ($K_{\text{ч}}^{\text{МОП}}$):

$$K_{\text{ч}}^{\text{МОП}} = \frac{1000000 \cdot n}{T} \quad (2.5)$$

де T – загальний час роботи впродовж року, людино-годин.

n – загальна кількість нещасних випадків

При груповому методі дані про травматизм групують за однорідними ознаками: за професіями, характером роботи, стажем та віком працівників, характером одержаних травм, джерелами травмування, днями тижня та годинами зміни, коли сталося травмування тощо.

3 РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

3.1 Аналіз страхових премій

Відповідно до аналітичних даних Фонду соціального страхування України упродовж аналізованого періоду складена статистика за основними параметрами підсумкових звітів Фонду [17].

Одним із вагомих показників діяльності страхових компаній є страхові премії. Вони характеризують можливість надання страховими компаніями страхових виплат. Нижче (рис. 3.1) наведен аналіз чистих страхових премій: прибутку, який отримують страхові компанії за представлені послуги.

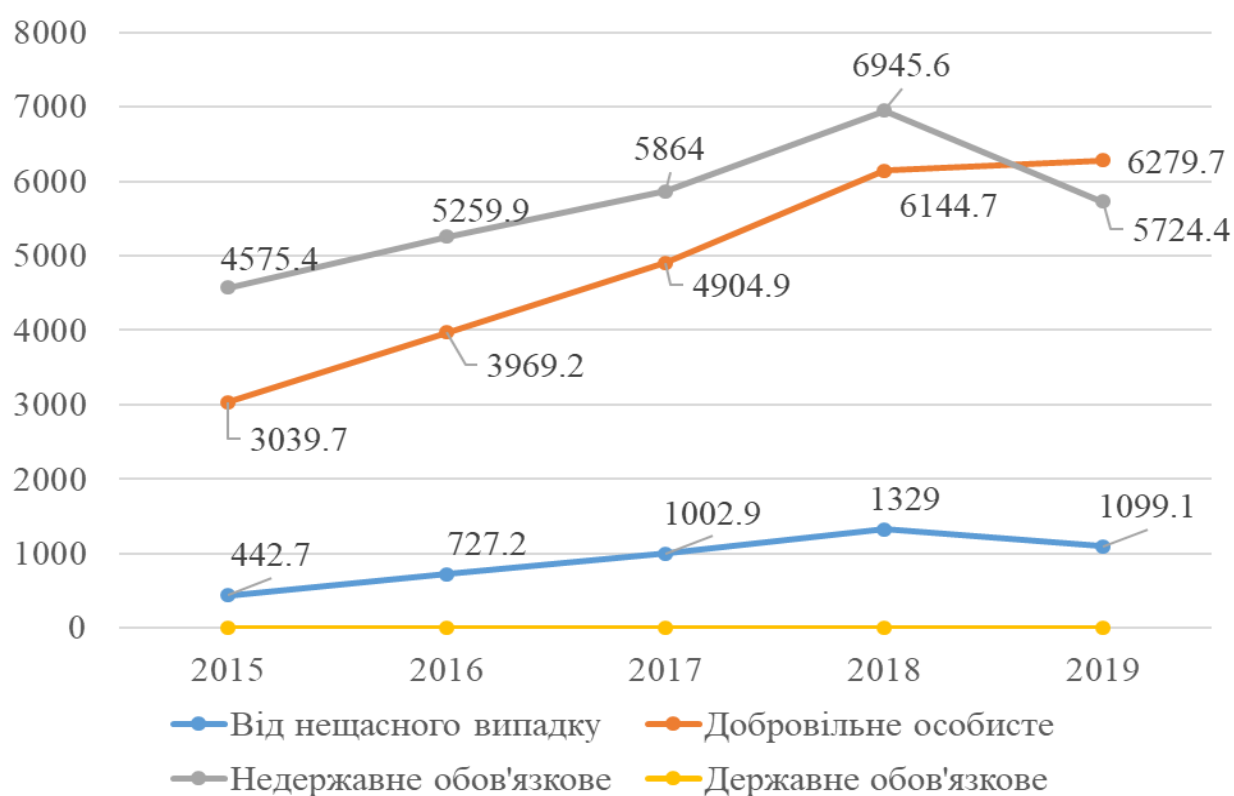

Рисунок 3.1 – Динаміка виплат чистих страхових премій (млн. грн.) компаній України

Із наведених вище даних можна побачити, що рівень страхових премій за недержавним обов'язковим страхуванням з 2015 року значно підвищився, коли

в цей час величина страхової премії з добровільного страхування та зі страхування від нещасного випадку стрімко зросла більше ніж в два рази. Такий зріст страхових премій свідчить про збільшення кількості застрахованих осіб. Слід зазначити, що премії за страхуванням від нещасних випадків складають лише незначну долю від усіх страхових внесків до 2,6 % на перше півріччя 2019 р. Проте із статистичних даних можна побачити, що розмір страхових премій з 2015 по 2018 роки, у разі нещасного випадку, збільшився на 200 % з 2015 року.

Страхові премії та виплати розраховані теоретично із використанням даних підсумків страхової діяльності за 9 місяців 2019 року чисті страхові премії – 30149,4 млн. грн.; чисті страхові виплати – 9 624,3 млн. грн. [19].

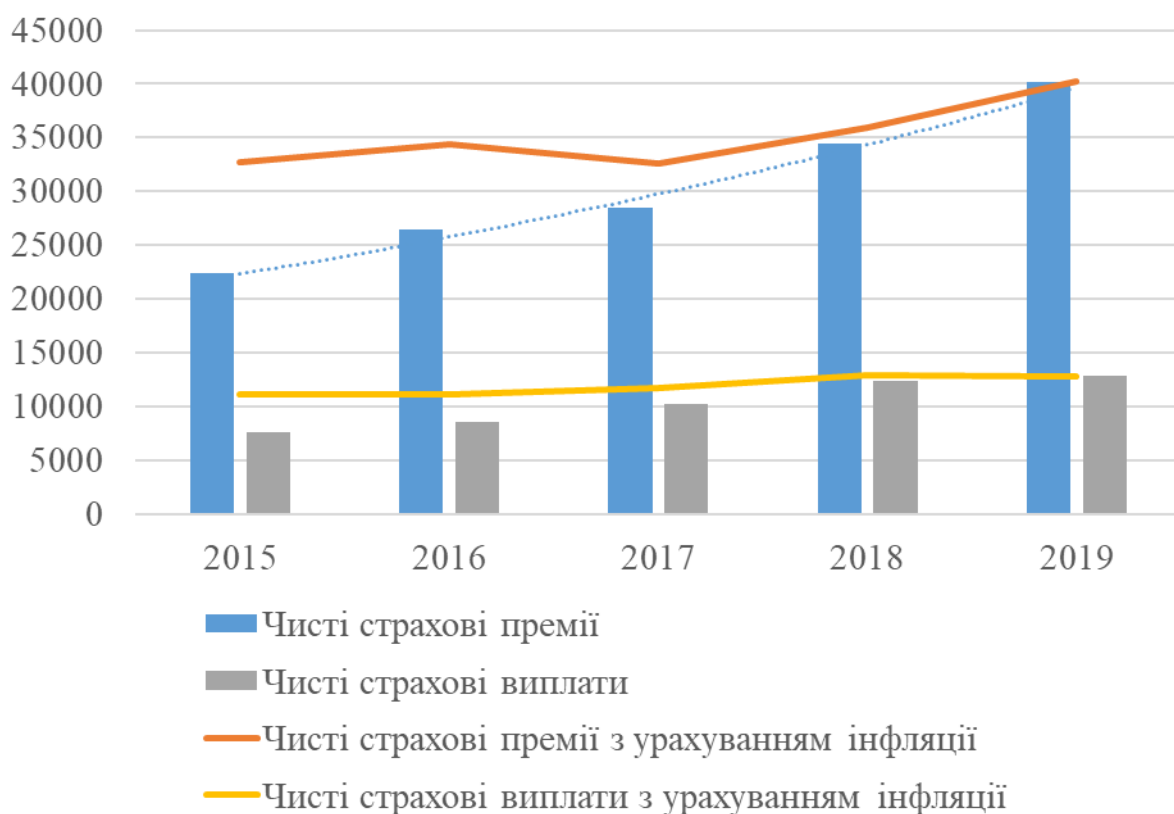

Рисунок 3.2 – Динаміка страхових виплат та чистих премій з урахуванням інфляції в Україні

Із наведених розрахунків інфляційних збитків (рис. 3.2) витікає, що в обох випадках спостерігається позитивна динаміка у величині страхових премій та

виплат, проте рівень виплат за заданий період спостерігається майже на одному рівні.

Після скасування Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» актуальність державного обов'язкового страхування знизилась [18].

У період із 2015-2019 років із статистичних даних видно, що величина страхових премій та виплат пропорційно зростала протягом досліджуваного періоду. Проте інформація щодо сплаченої суми застрахованим особам може не зовсім правильно відображати реальність, через постійні зміни цін та впливу економічної ситуації. Тому більш важливим фактором є відношення сплачених премій до страхових виплат, залежність представлена на рисунку 3.3.

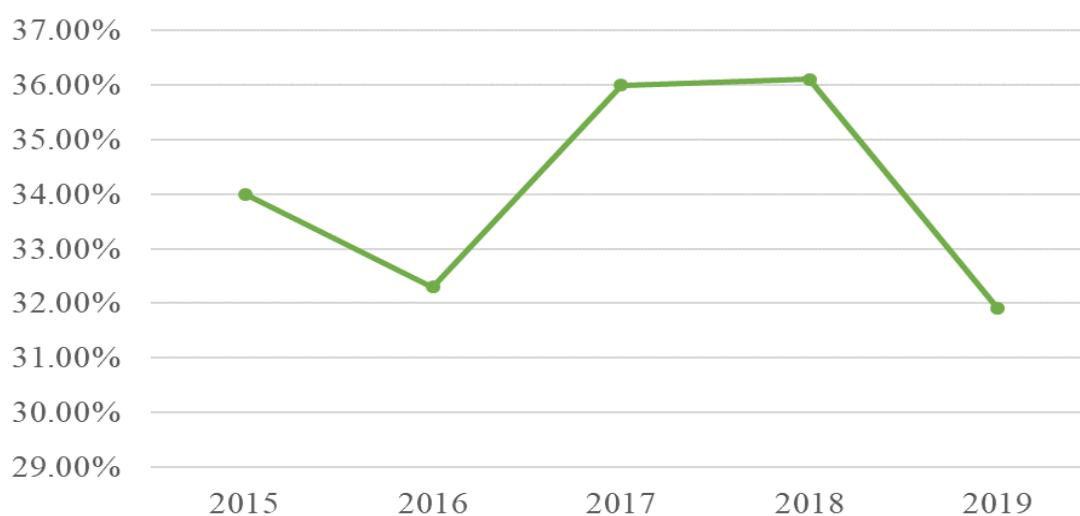

Рисунок 3.3 – Рівень відношення чистих сплачених премій до страхових виплат

Страхові виплати склали приблизно третину від отриманих страхових премій протягом усього досліджуваного періоду, отже прямої залежності не виявлено.

3.2 Кількість укладених договорів страхування страхових компаній

Для більш детального відображення картини страхового ринку, розглянемо динаміку кількості постраждалих осіб та кількості застрахованих осіб. З рисунку 3.4 видно, що кількість постраждалих на виробництві зменшилась, проте рівень нещасних випадків залишається досить високим.

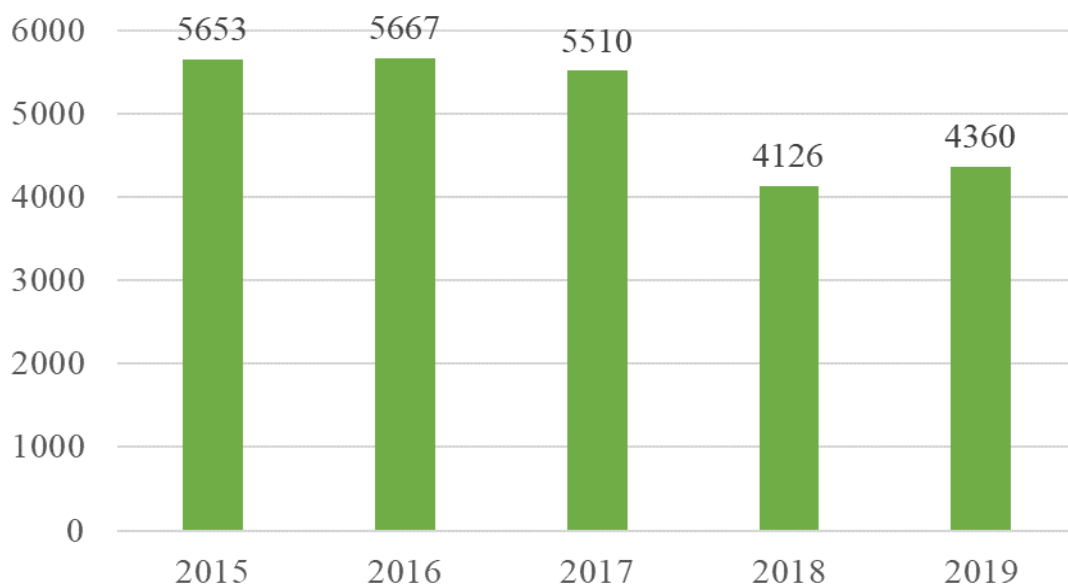

Рисунок 3.4 – Динаміка нещасних випадків за період 2015-2019 років

Кількість постраждалих за період 2015 по 2018 роки зменшилась на 27 %. Зазначимо, що кількість нещасних випадків за 2019 рік визначена розрахунковим шляхом за даними першого півріччя року.

Для повноти інформації нижче зображені діаграми (рис. 3.5 та 3.6), які відображують кількості професійних захворювань та страхових нещасних випадків по регіонах України за 9 місяців 2019 року у відсотках до загальної кількості професійних захворювань по Україні.

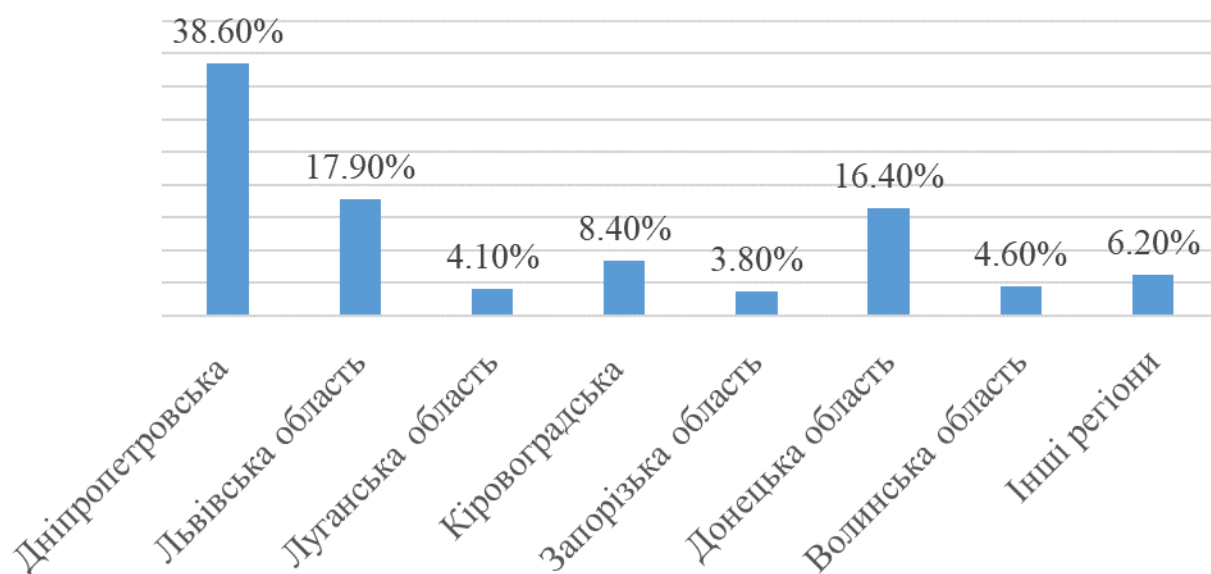

Рисунок 3.5 – Динаміка кількості професійних захворювань по регіонах України за 9 місяців 2019 року

З аналізу даних витікає, що рівень професійних захворювань у Дніпрі значно перевищує рівень захворюваності у інших областях та регіонах України та складає 2/5 від загальної кількості хворих. Тому, відомо, що необхідність у страхових виплатах серед робітників Дніпропетровської області найвища.

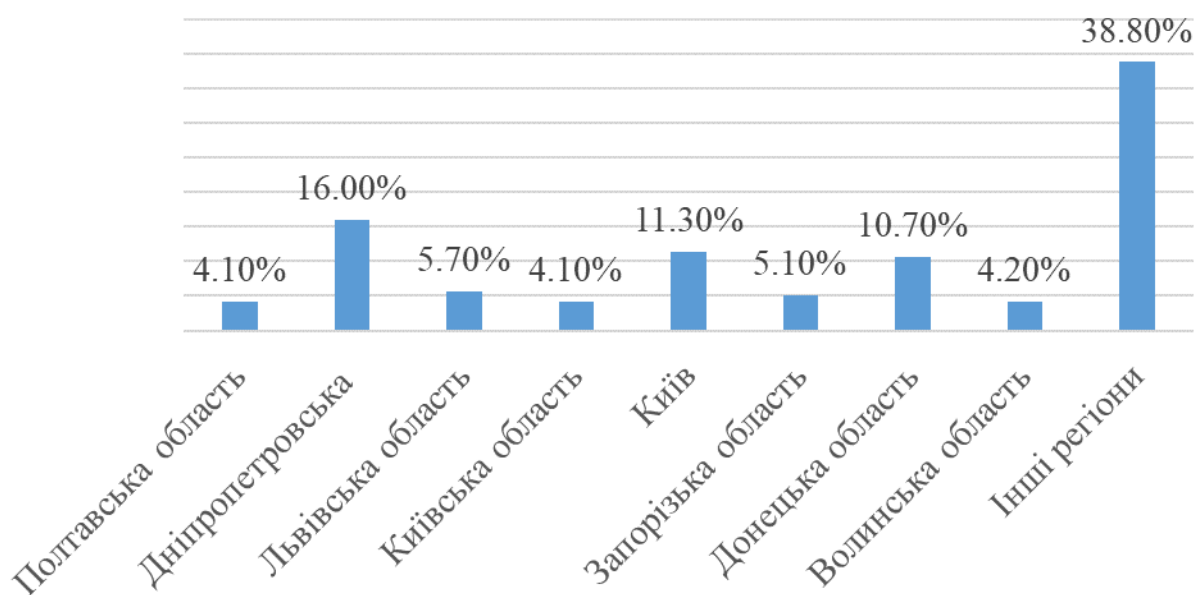

Рисунок 3.6 – Динаміка кількості страхових нещасних випадків по регіонах України за 9 місяців 2019 року

З рисунку 3.6 видно, що Дніпропетровська область є рекордсменом за кількістю нещасних випадків на виробництві, та має показник 16 %, що більше за всі інші. Кількість укладених договорів страхування за 2019 рік розраховані теоретично із використанням даних підсумків страхової діяльності за 9 місяців за 2019 рік: кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків – 26 295,0 тис. одиниць, кількість укладених договорів страхування – 98 364,5 тис. одиниць, кількість нещасних випадків – 3270. За отриманими даними необхідно зазначити, що переломним періодом став 2017 рік, коли кількість осіб, що вирішили скласти договір страхування від нещасних випадків збільшилась вдвічі. Надалі спостерігається позитивна динаміка серед застрахованих осіб. У цей час загальна кількість укладених договорів із страхування не мала прямої тенденції. Під час зазначеного періоду, відсоток застрахованих осіб від нещасних випадків до загальної кількості стрімко зростає.

Рисунок 3.7 – Динаміка загальної кількості договорів та кількості страхування від нещасних випадків за період 2015 – 2019 роки

При аналізі даних виявилось, що у період першої половини 2019 року зменшилась кількість укладених договорів страхування на 2,4 % та договорів з обов'язкового страхування на 4,9 % .

На рисунку 3.8 наведена динаміка зміни кількості страхувальних компаній за період з 2015 по 2019 роки.

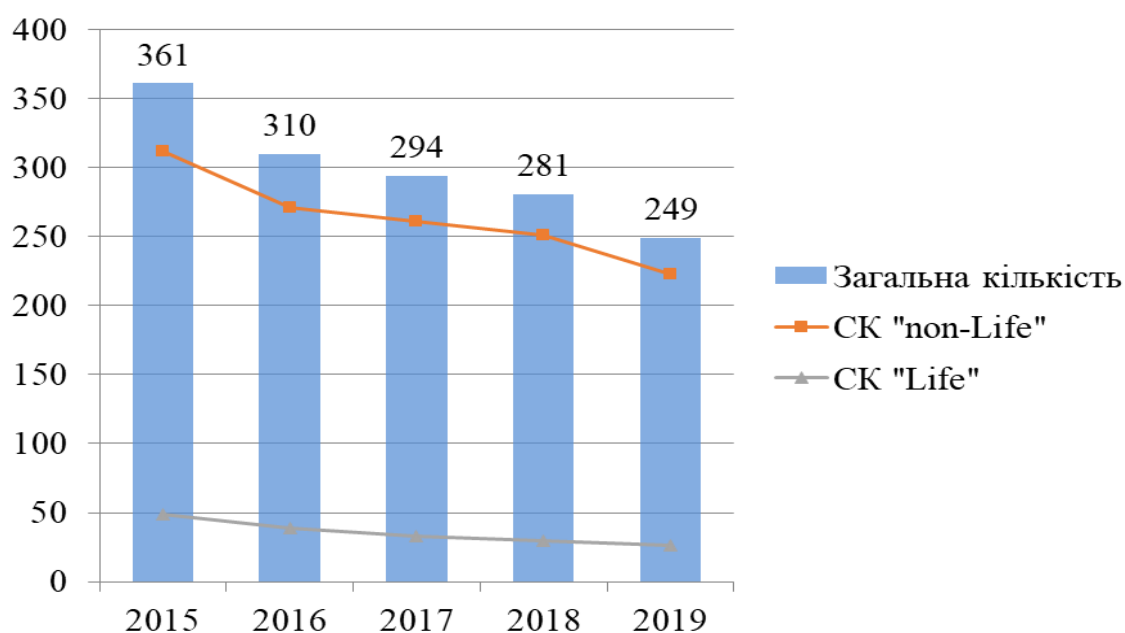

Рисунок 3.8 – Динаміка загальної кількості страхових компаній за 2015-2019 роки в Україні

На рисунку 3.8 видно, що за період із 2015 р. на 30.06.2019 р. загальна кількість страхових компаній зменшилась на 31 %. Так на 28,5 % для СК "non-Life" та на 46,9 % для СК "Life". Крім того, недивлячись на скорочення загальної кількості страхових компаній, частка СК "non-Life" компаній щорічно збільшується, в той час коли вклад СК "Life" компаній спадає. Зокрема, зростання чисельності застрахованих у Фонді осіб пов'язано із віднесенням з 01.01.2016 р. фізичних осіб-підприємців, у тому числі тих, які обрали спрощену систему оподаткування, та осіб, які провадять незалежну професійну

діяльність, до застрахованих осіб, оскільки вони є платниками єдиного внеску на загальних підставах.

3.3 Діяльність страхового фонду та розподіл страхових коштів

Для оцінки страхових активів та резервів наведені наступні дані величин страхових активів та резервів (рис. 3.9). Величина активів, регулюється відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування».

Рисунок 3.9 – Динаміка величини страхових активів та резервів Фонду соціального страхування України

Отже, величина активів та резервів страхового Фонду безперервно збільшувалась в період з 2016 до кінця першого півріччя 2019 року. Зріст активів Фонду сягнув на 21,8 % ніж у 2016 році. Щодо резервів, ця величина за цей період збільшилась на 38,6 %.

Незважаючи на зниження кількості нещасних випадків, необхідність у спалаченні допомоги потерпілим залишається досить високою (рис. 3.10). Упродовж 2019 року Фонд соціального страхування України направив 8,235

млрд гривень на фінансування щомісячних страхових виплат для 205,7 тисяч потерпілих на виробництві та членів їх сімей. Видатки за цим напрямом зросли на близько 0,6 млрд гривень порівняно з 2018 роком. Протягом 2017 року Фонд соціального страхування України здійснив страхові виплати потерпілим на виробництві та членам їх сімей у сумі 5,99 млрд грн.

Рисунок 3.10 – Динаміка виплат страхових премій (млрд. грн.) потерпілим на виробництві за період з 2016 по 2019 рік

З діаграми 3.10 видно, що спостерігається підвищення виплаченої суми потерпілим на виробництві за останні чотири роки, при цьому стрімке підвищення виплат потерпілим на 27,5 % відбулось у 2017 році.

3.4 Аналіз страхових виплат в період з 2016 року по 2019 рік

Фінансування застрахованих осіб за період 2016 – 2018 років [21 – 22]. За 2017 рік сума витрат Фонду на надання матеріального забезпечення склала 9425,7 млн грн, зокрема допомога по тимчасовій непрацездатності – 6067,8 млн грн. суми витрат на матеріальне забезпечення. Сума фактичних витрат на матеріальне забезпечення за 2017 рік зросла на 29 % порівняно з 2016 роком.

Фактичні витрати на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності у порівнянні з 2016 роком збільшились на 26 %. При цьому загальна кількість оплачених за звітний рік днів тимчасової непрацездатності порівняно з 2016 роком зменшилась на 0,6 %. Середньоденний розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності станом на 01.01.2018 р. склав 170,18 грн проти 134,49 грн попереднього року, тобто зріс на 26,5 %.

За звітний період за рахунок коштів Фонду потерпілі на виробництві отримали страхові виплати на медичну та соціальну допомогу в сумі 497,3 млн грн, в тому числі на медичну та соціальну допомогу на 13,4 % більше, ніж у 2016 році; допомогу по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві на 24,6 % більше в порівнянні з 2016 роком.

Середній розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві, яка була відшкодована 9154 потерпілим, що на 22,5 % більше порівняно з 2016 роком. Найбільш вагомими є виплати на медичну та соціальну допомогу, санаторно-курортне лікування потерпілих, забезпечення лікарськими засобами та виробами медичного призначення, а також на лікування і медичну реабілітацію.

У 2017 році в порівнянні з 2016 роком кількість страхових нещасних випадків збільшилася на 4,2 %, кількість смертельно травмованих осіб зменшилась на 8,8 %, професійних захворювань збільшилась на 21,7 %. Серед причин нещасних випадків переважають організаційні – 65,5 %, через психофізіологічні причини сталося 22,3% нещасних випадків, а через технічні причини – 12,2 %.

Станом на 1 січня 2019 року [23] кількість особових справ потерпілих, що обліковуються в управлінні складає 8268, із них справи, за якими проводяться страхові виплати складає 4562. На відшкодування потерпілим на виробництві та членам їх сімей за 2018 рік виплачено 221,8 млн грн. та розподілені таким чином:

- сума щомісячних страхових виплат в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого в розмірі 196,4 млн. грн.

- сума щомісячних страхових виплат особам, які мають право в разі втрати годувальника - в розмірі 15,1 млн. грн.

- виплачено 55 особам одноразових допомог у разі стійкої втрати працездатності на суму 563,4 тис. грн. та в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності 7,7 млн. грн.; 10 виплат одноразової допомоги в разі смерті потерпілого на сім'ю на суму 1,7 млн. грн.

Динаміка виплат застрахованим особам за період з 2016 по 2018 рр. наведена на рисунку 3.11.

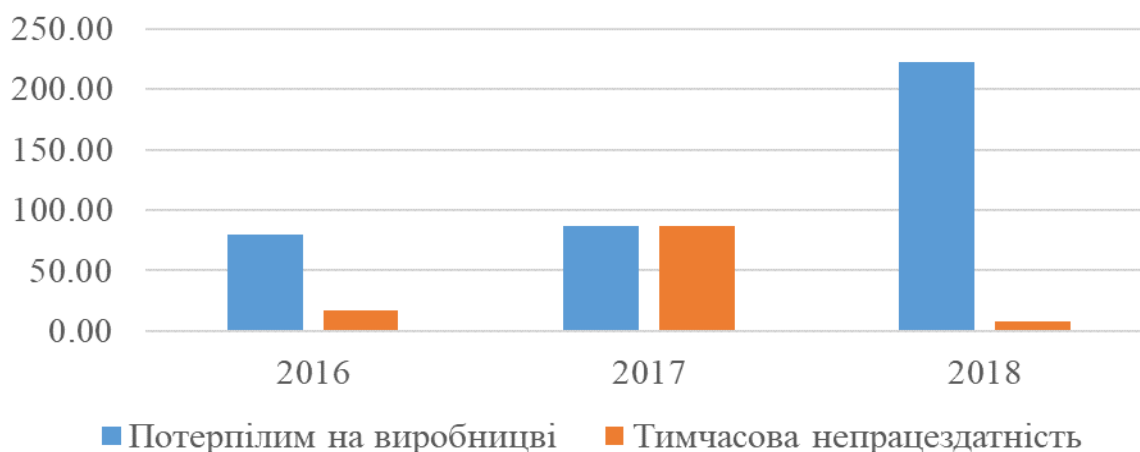

Рисунок 3.11 – Динаміка виплат застрахованим особам за період з 2016 по 2018 рр., млн. грн.

За 2018 рік згідно заяв – розрахунку страхувальників надано матеріальне забезпечення 406557 застрахованим особам на загальну суму коштів Фонду 2744,1 млн. грн., з них вдвічі більше за 2017 рік потерпілим на виробництві. Отже, спостерігається позитивна тенденція щодо розвитку та функціонування ринку виробничого страхування в Україні, але на жаль не зниження кількості нещасних випадків на виробництвах та професійних захворювань.

ВИСНОВКИ

В даній роботі проаналізовано статистичні дані Фонду України та страхових компаній для визначення сучасного стану страхування від нещасного випадку та професійних захворювань, які сталися під впливом небезпечних та шкідливих виробничих факторів.

Встановлено, що основною причиною зменшення рівня страхування від нещасних випадків в Україні є цінова політика на страхові послуги та визначення страхового випадку.

Показано, що на досліджувану статистику впливає ряд факторів – умови праці на виробництвах, які безпосередньо впливають на рівень професійних захворювань та кількість нещасних випадків на виробництві, а також економічні фактори, зокрема інфляція. Таким чином, незважаючи на позитивну динаміку зростання страхових виплат, при їх порівнянні із урахуванням вищезазначених факторів виявляється, що рівень виплат залишається майже незмінним, тоді як рівень виробничого травматизму не знижується.

Визначено, що проблема промислової безпеки та охорони праці в Україні вирішується зменшенням чисельності зайнятих в несприятливих умовах праці, але на жаль не за рахунок поліпшення умов праці. Ускладнює зменшення виробничого травматизму та профзахворювань наявність фізично застарілого устаткування, скорочення чи повне припинення фінансування і матеріально-технічного забезпечення заходів щодо безпеки виробництва й охорони праці на всіх рівнях управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стаття 1. Поняття страхування [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-ponyattya-strahuvannya-178541.html>- Заголовок з екрану.
2. Стаття 1. Завдання страхування від нещасного випадку [Електронний ресурс] // Режим доступу: Стаття 1. Завдання страхування від нещасного випадку- Заголовок з екрану.
3. Соціально-економічні та демографічні наслідки системної кризи в Україні та шляхи їх подолання [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://dse.org.ua/arhcive/15/11.pdf> - Заголовок з екрану.
4. Маргасова В. Г. Актуальні проблеми розвитку страхового ринку України / В. Г. Маргасова, М. В. Дубина, М. В. 40 Тунік. // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2015. – №2. – С. 219–228.
5. Артюх Т. М. Страхування життя в умовах сучасного стахового ринку України / Т. М. Артюх. // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – №18. – С. 9–15.
6. Kevin C. Ahlgrim. The Effect of Deflation or High Inflation on the Insurance Industry [Електронний ресурс] / Kevin C. Ahlgrim, Stephen P. D’Arcy // Canadian Institute of Actuaries. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: https://www.casact.org/research/NAACCRG/final_report.pdf - Заголовок з екрану.
7. Кондратюк К.В., Кульбідюк Л.В., Поляруш. М.М. Особливості розвитку страхового маркетингу в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=67634>.
8. Найважливіші надбання Закону України "Про охорону праці" [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://pidruchniki.com/1472040538247/bzhd/nayvazhlivishi_nadbannya_zakonu_ukrayini_pro_ohoronu_pratsi - Заголовок з екрану.
9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14/ed20100615> - Заголовок з екрану.

10. Соціальний захист потерпілих на виробництві [Електронний ресурс] / В.М. Москальова Охорона праці. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://studentbooks.com.ua/content/view/1328/76/1/7/> - Заголовок з екрану.
11. Стаття 9. Основні завдання і функції Фонду соціального страхування України та його робочих органів [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-osnovni-zavdannya-funksiji-fondu-66362.html> - Заголовок з екрану.
12. Соціальний захист потерпілих на виробництві [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://kremrada.pl.ua/novini/novina413.html>- Заголовок з екрану.
13. Про затвердження Інструкції про порядок перерахування, обліку та витрачання страхових коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0867-07>- Заголовок з екрану.
14. Порядок фінансування страхувальників для надання матеріального забезпечення застрахованим особам за рахунок коштів Фонду [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/960427> - Заголовок з екрану.
15. Виробничий травматизм: актуальні аспекти та методи аналізу причин / Єрічева Т. Ю. / Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Механіко-технологічні системи та комплекси. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 19(1241). – с.131–135.
16. Методи аналізу виробничого травматизму та [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://pidruchniki.com/1849041938269/bzhd/analiz_prognozuvannya_profilaktika_t_ravmatizmu_profesiynoyi_zahvoryuvanosti_virobnitstvi - Заголовок з екрану.
17. Фонд соціального страхування [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/category/919872> - Заголовок з екрану.

18. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999, № 1105-XIV
19. Калькулятор інфляції [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/dw_infl_uk/calc_p1d.asp?ter=000000000000&month=1&year=2018&year_b=&month_b=&tov=1&kat=5&Submit.x=84&Submit.y=4 - Заголовок з екрану.
20. Кількість застрахованих осіб збільшилась на понад 2 млн осіб за два роки [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/964252> - Заголовок з екрану.
21. Надання матеріального забезпечення застрахованим особам та проведення страхових виплат потерпілим на виробництві (членам їх сімей) за 2017 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/956083> - Заголовок з екрану.
22. Про затвердження звіту про результати діяльності Фонду соціального страхування України за 2017 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006890-18> - Заголовок з екрану.
23. Надання матеріального забезпечення та страхових виплат за 2018 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.fse.gov.ua/fse/control/kyiv/uk/publish/article/94818;jsessionid=3A1482EB80B75020399B1B24B1D4C2D3> - Заголовок з екрану.
24. Урбанович В. А. Страхування життя в Україні [Електронний ресурс] / В. А. Урбанович, Л. М. Маршук // The scientific potential of the present [text]: Proceedings of the International Scientific Conference. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrlogos.in.ua/01.12.2016.pdf#page=211>.

ДОДАТОК А

ЗАТВЕРДЖУЮ

в.о. Декан ф-та ТОР та БТ

_____ А. Гейсун

«__» _____ 2020 р.

АКТ

впровадження в навчальний процес
студентської наукової роботи

«Дослідження сучасного стану страхування від нещасного випадку та професійних захворювань в Україні»

Цим актом засвідчується, що результати студентської наукової роботи «Дослідження сучасного стану страхування від нещасного випадку та професійних захворювань в Україні» використовували при викладанні лекційних курсів та при проведенні практичних робіт в межах навчального навантаження кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності, а саме при викладанні дисципліни «Аналіз та профілактика виробничого травматизму» для здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності „Цивільна безпека”.

Керівник студентської наукової роботи
зав. каф. ОП та БЖД,
к.т.н., доц.

Н. Мітіна